

СТАНОВИЩЕ

от доц. дфн Румяна Л. Станчева
(Софийски университет „Св. Кл. Охридски“)

по конкурса за заемане на академичната длъжност доцент, по специалността
05.04.06 *Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия*, с единствен кандидат гл. асистент Антоанета Бориславова Балчева

Познавам научното израстване на Антоанета Балчева, което се откроява с два публикувани монографични труда. В случая ще се спра по-подробно на новия ѝ труд *Мостове през вековете. Югоизточноевропейски диалогични полета*, който е представен като основен за хабилитацията ѝ като доцент. Радостно е и че книгата вече е издадена и се превръща така в публично достъпна разработка.

В този масивен труд проличават редица достойнства на кандидатката: както отличната ѝ полиглотска подготовка, така и широта на мащабите, с които работи в областта на литературната балканистика и на европеистиката.

Още *Уводът* е издържан във висок научен стил, наситен с богатството от идеи на днешната хуманитаристика. Поставен е въпросът за славянството като общност, но и за националните възделения на всеки от славянските народи. Описана е сложната ситуация, в която националното черпи импулси от една по-широка общност и се идентифицира с нея или ѝ се противопоставя. Темата е конкретизирана по-късно в отделните глави на хабилитационния труд.

Трите глави на труда имат мозаечна структура, но пълноценно изграждат цялост. Една първа част по история на културата, една втора глава, озаглавена *Траектории на паметта в южнославянските литератури*, посветена на съпоставки между въпросните литератури и една трета, която се обръща към културната история и в частност към *Социокултурните практики в Югоизточна Европа*.

Всяка от частите в труда носи свои нови акценти, описва важни явления в развитието на южнославянските литератури и култури или изненадва с нови гледни точки. До повечето от наблюденията се стига след внимателно проучване и представен художествен доказателствен материал. В същото време, в тъй неугледалото поле на литературната балканистика, има редица дискуссионни въпроси, по които Антоанета Балчева се е ангажирала със свое мнение и това прави отлично впечатление, представя я като стабилен изследовател в нейната

област. Макар на места да не приемам напълно някои формулировки, убедена съм, че написаният от Балчева труд е важен етап в българската литературна балканистика. В частта *Пътят към Европа (Метаморфозите на една идея)* е коментирано задълбочено формирането на представата за Европа и авторката обобщава, като цитира авторитетни мнения, че става дума за – „плюралистично съжителство на национални и регионални традиции” (с. 40). Във философски план този извод звучи добре, но при възможност за дискусия, аз бих опонирала, че това е част от картината, че на практика Европа е един тесен континент, раздиран от съседски крамоли, в които често се чупят глави. В литературен план разбира се отношенията са често гладки и дори много сърдечно-приятелски. Не знам обаче дали не би било добре да се напомня понякога, че днешният дискурс на толерантността не винаги е общовалиден, особено ако погледнем в ретроспекция.

Частта *Скритите диалози между Изтока и Запада* ме изпълва с респект заради богатото документиране. Библиографията тук е направо преобладаваща. Съвсем обяснимо. Но все пак е достойна за отбелязване подобна съвестност в проучването на въпроса. В тази глава размислите на Балчева са представени по начин, който привлича и с това, че отваря нови теми. Например по българския размисъл за славянския въпрос – за който всъщност Балчева отбелязва неосъществената комуникация с публиката в определени моменти от историята. В бъдеще тя би могла да развие въпроса и за своеобразната българска представа за славянския компонент. Приемам изводите на авторката за хармонизирането на изток и запад в днешните намерения.

В двете части *Ролите на Мнемозина* и *Старите дрехи на новото време* се откроява друг кръг от въпроси - за специфика на южнославянския литературноисторически развой и за компенсаторния характер на романтизма. Тези наблюдения са толкова по-точни, защото са доста общовалидни за романтизма в Европа – романтизмът е национален не само при южните славяни, а и при италианци, немци, румънци, гърци и др.

В частта *Присъствието на Байрон в романтизма на славянския Юг* отново личи как Балчева борави с богата библиография и се позовава на конкретни литературни текстове от различните южнославянски литератури. Така тя постига прецизиране на картината на общуванията и на рецепционните процеси.

Друга съществена част в труда е озаглавена *Литературно-естетически търсения на българи и хървати в началото на XX век*. Проследяването на модернизма тук е наситено, обхваща няколко последователни модерности и модернизми. Балчева включва и понятието „модерна“, което струва ми се пълноценно кореспондира с „модернизъм“ и това прави тази част особено интересна за мен – периодът ми е близък, макар и в други конфигурации на съпоставките. Интересно е как е възприет наистина Бергсон от сърби и хървати, защото у нас рецепцията му е повече информативна, включително в коментара на Ем. Попдимитров.

Още от заглавието прави впечатление преди всичко понятието и представата за „диалогични полета“, които Ант. Балчева въвежда и ползва в труда си. Действително, като четем това изследване, ние придобиваме идеята, че са търсени определени пресечни точки, диалогични полета, които ни позволяват да мислим в единство както българските, така и южнославянските култури, а и връзката им със Средна Европа и със Запада. Материалът очевидно е труден за обединяване, разпръснат е върху много векове, върху няколко култури, които имат свои особености. Българските книжовници и писатели усещат, че славянството като понятие не решава националните въпроси с лекота и това е посочено в труда. Благодарение на избраната компаративна схема е изградена една многопластова представа за славянските литератури и култури, като за частично сходни и в не малка степен разнородни.

Хабилитационният труд на Антоанета Балчева, както и други нейни публикации, които познавам, тъй като съм била редактор и съставител на съответните издания, в които са включени, (сборниците *Танцът в балканските литератури*, *Голямото вписване* и др.), ме убеждават в достойнствата на постигнатото. В областта на южнославянските литератури и култури, в лицето на Антоанета Балчева, имаме изграден учен с ясно очертан профил и затова я препоръчвам да заеме академичната длъжност доцент.

28 март 2011 г.

Подпис:

